

Transport- og kommunikasjonskomitéen

Deres referanse:

Vår referanse:
16/128-1

Vår dato:
21.06.2016

Meld.St.27 (2015-2016) Digital agenda for Norge

Stortingsmeldingen *Digital agenda for Norge* (Meld.St.27 (2015-2016)) omhandler flere tema som er viktige for landets universiteter og høyskoler.

Selv om høringen nå er gjennomført i Stortinget, håper Universitets- og høgskolerådet (UHR) at vårt innspill blir tatt med i Transport- og kommunikasjonskomitéens arbeid frem mot behandling av meldingen til høsten, særlig på grunn av meldingens vektlegging av vår sektors betydning: *Universiteter, høyskoler og andre forskningsvirksomheter blir viktigere enn noen gang for å realisere kunnskapssamfunnet, og for å bidra til god omstilling i norsk økonomi.*

Vennlig hilsen

Vidar Haanes
styreleder

Alf Rasmussent
generalsekretær

Dette dokumentet er godkjent elektronisk ved UHR

Meld.St.27 (2015-2016) Digital agenda for Norge

IKT for en enklere hverdag og økt produktivitet

Universitets- og høyskolerådets tilbakemelding til ovennevnte stortingsmelding:

Generelle tilbakemeldinger

Regjeringen mener det er behov for å ta nasjonale grep for å få økt digitalisering av oppgaver som løses på tvers i forvaltningen. UHR støtter en slik tilnærming, og også at den enkelte sektor har ansvar for egen virksomhetsutvikling, som regjeringen ønsker å videreføre. Gjennom en slik tenkning kan både økt digitalisering sikres nasjonalt, samtidig som de ulike sektorenes særlige behov ivaretas lokalt.

UHR støtter også de foreslåtte tiltakene for å øke den digitale kompetansen og deltakelsen i samfunnet. Prinsippet om universell utforming må ligge til grunn for valg av digitale løsninger. Det er likevel viktig å påpeke at vi har store grupper i samfunnet, særlig i den eldre delen av befolkningen, som ikke vil kunne delta fullt ut i et digitalisert samfunn. Det blir derfor fortsatt viktig å ha ordninger som gjør at disse gruppene kan fungere i kontakt med offentlige etater på en selvstendig og verdig måte. Meldingens forslag om å etablere et veiledningstilbud vil neppe være tilstrekkelig for mange i denne gruppen.

Det er to områder i stortingsmeldingen som er av særlig betydning for UHR:

- Behov for avansert IKT-kompetanse og satsing på utdanning og forskning
- Tilgang til og bruk av registerdata – der man også tar de nødvendige hensyn til personvern

Behov for avansert IKT-kompetanse og satsing på utdanning og forskning

I meldingen heter det at *IKT-kompetanse og -forskning er en grunnleggende forutsetning for digitalisering av Norge. Grunnopplæringen i skolen må derfor legge til rette for kunnskap både om effektiv bruk av IKT og om muligheter for å skape noe med IKT. Høy kvalitet innen IKT-forskningen er med på å sikre kompetanse og tilgang til nye ideer i næringsliv og offentlig forvaltning, og er på denne måten med på å gi grobunn for både nyetableringer og økt produktivitet.* UHR gir sin tilslutning til dette, og vil også peke på behovet for å satse på IKT-kompetanse innenfor høyere utdanning. Det er innenfor høyere utdanning at det viktigste grunnlaget legges for kandidater som kan bidra til nyetableringer, innovasjon og forskning. UHR støtter meldingens påpekning av at *«det vil kunne virke hemmende for fremtidig produktivitet og velferd om vi i Norge får knapphet på kandidater med avansert IKT-faglig kompetanse»*. En økt satsing på kandidater innenfor matematikk, naturvitenskapelige og teknologiske fag, vil sannsynligvis være den beste investeringen for en ønsket teknologisk utvikling. Det samme gjelder, som meldingen også påpeker, behovet for IKT-kompetanse kombinert med annen type fagkompetanse. UHR er opptatt av digitalisering av utdanning og vurderingsformer i alle utdanninger, både fordi det kan bidra til økt læring og fordi det kan styrke mer arbeidslivsrelevante arbeidsformer. Meldingen retter oppmerksomhet mot lærerutdanningene, herunder arbeidet som gjøres i regi av UHRs nasjonale råd for lærerutdanning med utvikling av retningslinjer for alle fag i lærerutdanningene. At lærere er kompetente innenfor IKT-området er en forutsetning for å øke elevenes digitale ferdigheter, og også et virkemiddel som kan øke kvaliteten i utdanningene. En satsing på økt kompetanse hos lærerutdannerne kan også være et viktig tiltak for å øke IKT-kompetansen hos nyutdannede lærere.

Stortingsmeldingen henviser til Kunnskapsdepartementet, som *forutsetter at institusjonene samarbeider aktivt med representanter for aktuelle bransjer og arbeidslivet når kapasitet og faglig innhold i studietilbud innen IKT blir vurdert*. Slik kontakt er svært nyttig og kan medføre gjensidig læring og dekning av kompetansebehov på kort sikt. Etter- og videreutdanningsoppdrag kan ha særlig betydning i et slikt samarbeid, og kan være viktige bidrag til den varslede omstillingen som nasjonen skal gjennom når oljeindustrien minker i omfang. Samtidig er det viktig å ta inn over seg at UH-sektoren har et mandat som er mye videre enn å dekke kortsiktige samfunnsbehov. Sektoren skal være en kritisk reflekterende medspiller som blant annet ivaretar nasjonens grunnlag for vekst i fremtiden gjennom høy kvalitet i høyere utdanning og vekt både på anvendt forskning og grunnforskning. Her ligger potensial for vekst og for vår evne til å kunne løse fremtidige samfunnsutfordringer.

UHR deler vurderingen om at ny teknologi vil være et sentralt utgangspunkt for å forbedre og fornye offentlig sektor i Norge. En konsekvens av dette vil være en økt satsing på dette området. UHR gir derfor generell tilslutning til følgende av regjeringens forslag til tiltak i meldingen: Pilotprosjekt med programmering av IKT som valgfag på ungdomstrinnet, etablering av flere studieplasser innen IKT, økning i antall rekrutteringsstillinger, økt bruk av nærings-ph.d-programmet og styrking av satsingene på muliggjørende teknologier innenfor langtidsplanen for forskning og høyere utdanning.

Tilgang til og bruk av registerdata –sett i sammenheng med personvernet

For UHR, og på vegne av alle universitetene og høyskolene, ses særlig punktene 19.3.2 *Personvern ved registerforskning* og 19.3.3 *Interessekonflikter*, som forslag som kan komme til å skape utfordringer. Dilemmaene mellom å ivareta et godt personvern og samtidig ha tilgang til viktig registerdata som kunnskapskilde, drøftes på en god måte i meldingen. Det foreslåtte nye EU-regelverket, som det henvises til i meldingen, synes også å balansere disse to hensynene på en god måte.

Som utgangspunkt støtter UHR bekymringen som meldingen signaliserer når det gjelder ivaretagelse av personvernet i en mer digitalisert verden. En streng tilgangskontroll, særlig der det er snakk om personsensitive opplysninger, må etableres. Jobben som Datatilsynet og Norsk senter for forskningsdata (NSD) gjør for å sikre befolkningen et godt personvern, blir enda viktigere i fremtiden.

Norge har tilgang til helt unike registre om befolkningen. Når det gjelder registerforskning, har digitaliseringen store fordeler, slik meldingen beskriver. Dette kan utfordre personvernet, men digitaliseringen kan også øke mulighetene til å beskytte personopplysninger, blant annet gjennom å anonymisere dem.

UHR støtter i utgangspunktet meldingens prinsipp om at den enkelte i størst mulig grad skal ha råderett over egne personopplysninger, og at det alltid skal gjøres en grundig forhåndsvurdering før det kan gis tilgang til personopplysninger. Samtidig er det viktig at tilgangen til personopplysninger ikke gjøres så krevende at samfunnet mister tilgang til informasjon som er helt essensiell for å treffe gode beslutninger for den samme befolkningen. Det er viktig at det ikke etableres ordninger som gjør at enkeltindivids samtykke må innhentes i tilfeller der dette ikke anses nødvendig av personvern hensyn. Dette vil i tilfelle stå i sterk motstrid til flere av de overordnede intensjonene i meldingen, som økt kunnskap, høyere effektivitet og kvalitet. Personvern hensynet må ivaretas på en profesjonell og sikker måte gjennom etablerte virksomheter som Datatilsynet og NSD.

Personsensitive opplysninger og opplysninger som er lett å koble til enkeltindivid må som en selvfølge behandles med større varsomhet enn andre typer personopplysninger som inngår i større registre. Muligheten for å reservere seg bør som hovedregel ikke innføres for registerdata, men disse dataene må så langt som mulig anonymiseres. For mindre populasjoner kan det være hensiktsmessig med en strengere praksis, som krav til forhåndssamtykke, før det gis tilgang til personopplysninger.

UHR mener at det vil være uheldig dersom muligheten til å treffe de beste beslutningene, basert på tilgjengelig informasjon, ikke lar seg gjennomføre fordi et unødig strengt personvern stenger for dette.

På bakgrunn av ovennevnte mener UHR at

- Når IKT vektlegges så sterkt som en suksessfaktor for fremtidig samfunnsutvikling, forutsetter det en snarlig og kraftfull breddesatsing fra myndighetene side på dette området. Det må etableres flere studietilbud innenfor IKT og antall rekrutteringsstillinger må økes. Økt bruk av offentlig sektor- og nærings-ph.d-programmene vil være gode bidrag som kobler høy kompetanse til samfunnets behov, sammen med en videre satsing på muliggjørende teknologier innenfor langtidsplanen for forskning og høyere utdanning.
- Tilgang til registerdata må sikre enkeltindividets personvern, men må samtidig kunne balansere forskningshensyn og det kunnskapsbehovet som samfunnet har. Systemene for innhenting av registerdata må ikke gjøres så tungvinte at de virker til hinder for viktig forskning, når ikke det er særlige personvern hensyn som skal ivaretas. Reservasjonsrett for enkeltindivid i store dataregistre bør kun innføres når særlige hensyn tilsier behov for dette, ikke som en generell regel.